

ФЕСТИВАЛЬНИЙ РУХ ЯК ОДИН ІЗ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ EVENT-ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ

FESTIVAL MOVEMENT AS ONE OF THE PROSPECTIVE DIRECTIONS OF EVENT TOURISM DEVELOPMENT IN THE REGION

У статті досліджено особливості фестивального руху в місті Івано-Франківську як перспективного напрямку розвитку event-туризму в Україні. Проаналізовано особливості становлення та генезу фестивального руху, динаміку поширення та чинники збільшення кількості туристів у регіоні впродовж останніх років. Доведено еволюційні зміни поступового збільшення кількості фестивалів, окремі з яких стали міжнародними. Визначено мейнстріми та перспективи фестивального руху в місті Івано-Франківську і, як наслідок, імовірність підвищення рівня соціально-економічного зростання області, популяризації потенційних туристичних ресурсів, а також залучення більшої кількості інвестиційних коштів для розвитку інфраструктури міста і регіону в цілому. Із цих позицій івентивний туризм розглядається як вагоме джерело формування позитивного іміджу регіону та підвищення економічного рівня країни загалом. Отримані результати в подальшому сприятимуть розробленню різноаспектних моделей маркетингового розвитку фестивального туризму.

Ключові слова: фестиваль, регіон, фестивальний туризм, подієвий туризм, фестивальний рух.

В статті досліджені особливості фестивального руху в місті Івано-

Франковске как перспективного направления развития event-туризма в Украине. Проанализированы особенности становления и генезиса фестивального движения, динамика распространения и факторы увеличения количества туристов в регионе на протяжении последних лет. Доказаны эволюционные изменения постепенного увеличения количества фестивалей, отдельные из которых стали международными. Определены мейнстримы и перспективы фестивального движения в городе Ивано-Франковске и, как следствие, вероятность повышения уровня социально-экономического роста области, популяризации потенциальных туристических ресурсов, а также привлечение большего количества инвестиционных средств для развития инфраструктуры города и региона в целом. С этих позиций ивентивный туризм рассматривается как весомый источник формирования позитивного имиджа региона и повышения экономического уровня страны в целом. Полученные результаты в дальнейшем будут способствовать разработке разноаспектных моделей маркетингового развития фестивального туризма.

Ключевые слова: фестиваль, регион, фестивальный туризм, событийный туризм, фестивальное движение.

УДК 338.48-611(477.86)

Щурик М.В.

д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Університет Короля Данила

Бринзей Б.С.

к.е.н., завідувач кафедри
підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
імені академіка УАН Зіновія Манвіа
Університет Короля Данила

Development of the event tourism is one of the most effective mechanisms for creating and supporting a positive image of the region as an event tourism destination, namely, as the territory which offers a certain selection of services corresponding to tourism demand. Event tourism is developing at a rather fast pace in the Carpathian region which attracts attention of research scholars as well as active tourists. Experts have proved that the development of an event tourism direction, which in the future may become one of the alternatives to the tourist development of the region in general, is becoming increasingly popular in the world and Ukraine. It should be noted that the focus is on conducting large-scale educational, sporting, cultural and entertainment shows that attract tourists to the regions, provide their promotion at the state and international levels. Among the economic measures that are part of the comprehensive development of the region, the leading role belongs to the city festivals. The article explores the features of the festival movement in Ivano-Frankivsk as a promising direction for the development of event tourism in Ukraine. The peculiarities of establishment and genesis of the festival movement, dynamics of distribution and factors of increase of the number of tourists in the region during the last years have been analyzed. The article proves the evolutionary changes of the gradual increase in the number of festivals, some of which have become international. We have determined the basic mainstreams and the prospects of the festival movement in Ivano-Frankivsk and, as a consequence, the probability of raising the level of social and economic growth in the region, popularization of potential tourist resources, as well as attraction of an increasing amount of investment funds for the development of the infrastructure of the city and region as a whole. In this regard, the event tourism is considered as a significant source of a positive image of the region and an increase in the economic level of the country as a whole. The obtained results will further contribute to the development of multi-dimensional models of marketing development of festival tourism.

Key words: festival, region, festival tourism, event tourism, festival movement.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів розвитку країни та регіону є туризм, який нині посідає провідне місце у світовій економіці. Україна має всі об'єктивні передумови, щоб стати однією з розвинених туристичних держав світу. Саме туризм здатен подолати розбіжності в розвитку окремих регіонів країни, які значно посилюються останнім часом.

Роль фестивального туризму в Івано-Франківській області зростає з кожним роком, оскільки Прикарпаття є одним із перспективних туристичних регіонів держави і відіграє важливу роль у формуванні українського туристичного ринку. Активний розвиток туризму можливий завдяки

наявності та використанню унікальних природних, історико-культурних та соціально-економічних ресурсів, інтегрованих із вигідним економіко-географічним положенням, самобутньою історією та культурою краю.

Туристична галузь відіграє провідну роль у місцевому економічному житті, зокрема сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, збереженню екологічної рівноваги. Значний інтерес викликають туристичні події, оскільки сприяють формуванню туристичних потоків та позитивному впливу на розвиток туристичної інфраструктури. Туристична галузь визначена пріоритетною у стра-

тегіях розвитку області загалом та міста Івано-Франківська зокрема. Зазначимо, що об'єктивно і регіон, і місто Івано-Франківськ мають усі передумови для інтенсивного розвитку фестивального туризму. Особливо варто звернути увагу на фестивальні ресурси, потенціал яких необмежений і є найбільш привабливим для використання в пізнавальному, молодіжному, етнічному та пригодницькому видах туризму. Отже, комплексний аналіз дослідження фестивального туризму як одного з чинників розвитку міста є виправданим і важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фестивальний туризм в Україні сьогодні розглядається як вид подієвого туризму, якому приділяється недостатньо уваги. Теоретико-методологічні питання організації і реалізації регіональної політики розвитку (івентивного) подієвого туризму досліджують такі відомі вчені: О. Алексєєва, А. Бабкін, К. Бекнура, В. Поліщук, Вань Мяо, І. Смаль, Г. Карпова, О. Костюк та ін. Здебільшого зустрічаються публікації в галузевих журналах про окремі фестивальні заходи, але вони носять культурно-просвітницький характер. Найінформативнішими виданнями з даної тематики є Internet-ресурси.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз особливостей розвитку фестивального туризму як складника узагальнення та систематизації наявних даних про фестивалі в Івано-Франківську та виокремлення тих, які є найбільш привабливими та перспективними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш удалим способом адаптації культурного надбання в індустрію туристичного бізнесу є організація та проведення фестивалів, які останніми роками набувають масовості. Можна простежити тенденцію: що більше їх відбувається, то є категорія відвідувачів (туристів), яка весь час зростає, спонукає організаторів таких дійств удосконалювати їх професійно-комерційну основу.

Деякі дослідники схильні навіть виділяти фестивальний туризм як окремий, принципово новий для України вид. На нашу думку, фестивальний туризм слід розглядати як етнографічний чи етнічний складник, бо підґрунтям більшості фестивалів, безперечно, є етнографічні особливості. Небачений донині в Україні спалах фестивального руху призвів до формування принципово нового сегменту туристичної діяльності – фестивального туризму. І хоча нині фестивальному туризму приділяється ще мало уваги, на наше переконання, цей напрям є перспективним і вартим уваги як із боку споживачів таких послуг, так і з боку організаторів фестивальних турів.

Одним із перспективних напрямів, за оцінками Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), є подієвий, або івент (event)-туризм. Слово event (подія, захід) англійською мовою має дуже багато значень: соціально-культурне, технічне, навіть

філософське; або ж запланована соціально-суспільна подія, яка відбувається в певний час і з певною метою і має певний резонанс для суспільства [1].

Розвиток івентивного (подієвого) туризму є одним із найефективніших механізмів створення та підтримки позитивного іміджу регіону як івентивної туристичної дестинації, тобто території, на якій пропонується певний набір послуг, що відповідають туристичному попиту. Подієвий туризм розвивається на Прикарпатті досить швидкими темпами, чим привертає увагу як науковців-дослідників, так і активних туристів [2, с. 74]. Івентивний (подієвий) туризм – вид туризму із метою відвідання та участі у відзначенні якоїсь видатної або цікавої події. До видів івенту (event) можна віднести: фестивалі, карнавали, паради, святкування; конференції, форуми, симпозіуми, круглі столи; освітні заходи; концерти; ділові події: виставки, ярмарки, торговельні шоу, презентації, відкриття підприємств і т. д. [3].

У сучасному світі сформувалася ціла індустрія з організації подій, яка поділяється за характером заходу та кінцевою метою. Значення івентивного (подієвого) туризму зводиться до відвідин подій, які відбуваються в інших країнах, тобто основна ціль подорожі присвячена події, у якій турист прийматиме пасивну (спостерігача) або активну (учасника) участь. Це є унікальний вид туризму, оскільки за характером невичерпний.

Одним із видів івентивного (подієвого) туризму є фестивальний. Поняття «фестиваль» є досить широким і різними дослідниками трактується по-різному. Фестиваль (festival) – це масове театралізоване святкове дійство, яке включає огляд або демонстрацію певних досягнень. Близьким до фестивалю є поняття «фієста» (fiesta) – традиційне народне свято, характерне для іспаномовних країн і поширене в країнах Середземномор'я. Але ці поняття слід диференціювати. Фестиваль – це масове дійство, що проводиться на вулицях, у парках, стадіонах, клубах, вуличних майданчиках, що визначають специфіку і структуру фестивалів [4]. Аналогом фестивалів в Україні є народні гуляння, які є елементами культури певного народу і пов'язуються з традиціями й звичаями, склалися історично та передаються від покоління до покоління і зберігаються протягом тривалого часу [5].

Класифікувати фестивалі можна за рівнем проведення. Можемо виокремити міжнародний, всеукраїнський та регіональний рівні. Хоча слід зазначити, що цей поділ є досить умовним. Із часом фестиваль із регіонального може перерости в загальнодержавний, а згодом і в міжнародний, або навпаки. Усе залежить від ефективності організації, популярності фестивалю, наявності спонсорів та багатьох інших чинників [6]. Традиційно в Івано-Франківську проводять такі міжнародні фестивалі: Porto Franko, Міжнародний мистецький

фестиваль країн Карпатського регіону «Карпатський простір», Міжнародний фестиваль ковальського мистецтва «Свято ковалів», фестиваль культури Global Village.

Серед регіональних фестивалів заслуговують на увагу такі: фестиваль духовної та естрадної пісні «Великодні дзвони», Регіональний дитячий фестиваль хорової музики в рамках Міжнародного фестивалю хорової музики «Передзвін», фестиваль «Свято Хліба», фестиваль «Станіславська мармуляда», ярмарок-фестиваль «Свято винограду та вина», молодіжний фестиваль «Купальська ніч», фестиваль волі «Оле Довбуш» та ін. [7]. Зазначені фестивалі є досить різнобічними, володіють високим рівнем атракції та в перспективі можуть набути статусу міжнародних.

Уже втретє Івано-Франківськ опинився в епіцентрі «Карпатського простору», адже саме наше місто має потенціал перетворитися на український Давос – елітарний простір для зустрічей політичного істеблішменту та провідних митців України та Європи. Фестиваль ставить перед собою амбітне завдання представити Івано-Франківськ передусім як цілісний потужний інфраструктурний комплекс, який може стати територією зустрічей людей різних сфер інтересів, а також різних країн і націй.

«Мистецтво єднає світ!» – із таким гаслом художній керівник Національної оперети звернувся до української та зарубіжної мистецької спільноти у січні 2016 р. Його ініціативу підтримали митці та представники дипломатичних кіл із десяти країн. Творчі та мистецькі колективи із цих країн прибули до Івано-Франківська, і в травні 2016 р. вперше відбувся Міжнародний мистецький фестиваль країн Карпатського регіону.

У 2018 р. «Карпатський простір» об'єднав 18 країн-учасниць: Україну, Грузію, Польщу, Азербайджан, Болгарію, Угорщину, Молдову, Швейцарію, Австрію, Литву, Латвію, Естонію, Францію, Мексику, Білорусь, Словаччину, Румунію, Чехію.

Розглянемо ще й інші фестивалі. Porto Franko – це п'ятиденна постмодерна опера, у якій усе місто з його бароковими площами та пострадянськими заводами, вокзалами, парками, цвинтарями, кав'ярнями та церквами перетворюється на театральні декорації. З початку свого заснування у 2010 р. Porto Franko став гостинним мистецьким портом для понад 1 000 музикантів, художників, танцюристів, перформерів, письменників та театралів з України, Польщі, Росії, Австрії, Німеччини, Франції, Нідерландів, Бельгії, Швейцарії, Іспанії, Ірану, Китаю, Ізраїлю, Литви, Японії.

Ідея Porto Franko – це ідея відкритого мистецького порту, де вільно співіснують та досягають нових форм та якостей усі види мистецтва. Мета Porto Franko – створення та репрезентація на фестивалі унікальних перформансів, які вступають

у діалог із місцевою публікою та унікальними архітектурними локаціями.

У 2018 р. фестиваль Porto Franko з оновленим девізом «*air_port/новіпрямий порт*» поєднав романтику футуризму у звучанні авіаційних турбін на шоу-відкритті футуристичної опери Aerophonía разом із вражаючими аеродинамічними інсталяціями в міському просторі. Водночас фестиваль репрезентує актуальне мистецтво в серії синтетичних перформансів, серед яких – балет Oh, Magic від культового австрійського артиста Сімона Маєра, серія концертів та інсталяцій, присвячених ювілею останнього великого «мрійника» європейського музичного авангарду Карлхайнца Штокхаузена [8].

«Свято ковалів» – традиційний щорічний Міжнародний ковальський фестиваль у місті Івано-Франківську, що був започаткований 2001 р., проводиться до Дня міста (7 травня) і триває декілька днів; одна з найбільших культурно-мистецьких подій і значна туристична принада міста, один із найбільших ковальських фестів у Східній Європі. Організаторами фестивалю виступають Спілка майстрів ковальського мистецтва України (голова Спілки і фестивалю – Сергій Полуботько), компанії «Декра» та «Прикарпаттяобленерго» за сприяння міської влади Івано-Франківська.

У фестивалі вже традиційно беруть участь представники з усіх областей України та 15–35 країн світу (традиційно з Німеччини, Польщі, Росії, Білорусі, Литви, Франції, Чехії, Ізраїлю, США, Австрії, Нідерландів тощо). Це провідні майстри ковальського ремесла, художники та скульптори з різьби по металу, ковалі з міжнародним визнанням та народні майстри. Загалом в одному заході беруть участь до 300 ковалів. Одним з основних завдань фесту є збереження і відродження ковальства як ремесла, так і мистецтва. Вибір дати заходу – прив'язка до Дня міста – не випадковий, адже має на меті залучити якомога більше відвідувачів свята, зокрема туристів.

Головними аренами фестивалю з року в рік є майдан Шептицького та галерея «Бастіон». Решта заходів відбуваються у виставковому залі обласного представництва Спілки художників України (міжнародна виставка «Орнаментальне ковальство»), в арт-галереї «Легенда» (на площі Ринок) – виставка «Сакральний знак у творах ковальства», у готелі «Надія» – міжнародна конференція ковалів у 2010 р. тощо.

Проаналізуємо детальніше й інші, які переважно спроектовані на один вид мистецтва. Наприклад, Jazz Bez – міжнародний джазовий фестиваль України і Польщі, що відбувається щорічно на початку грудня. Це транскордонний джазовий марафон, який поєднує десятки міст, сотні музикантів з усього світу, тисячі меломанів, безліч кілометрів та ще більше відтінків джазу

в єдине свято музики й свободи. Хоча цей фестиваль і не є івано-франківським, проте місто Івано-Франківськ декілька років було одним із центрів його проведення, а саме у 2010–2016 рр. [9]. Загалом зазначені фестивалі успішно популяризують місто Івано-Франківськ на міжнародній арені. Ці заходи позиціонують місто як територію, де місцевий мешканець або турист зможе отримати яскраві враження, відвідавши той чи інший фестиваль. Для формування позитивного туристичного іміджу найефективнішим інструментом є той фестиваль, який може ефективно використовувати весь спектр туристичних ресурсів.

Висновки з проведеного дослідження. Сьогодні, згідно з даними соціологічних досліджень, частка івентивного (подієвого) туризму в Івано-Франківській області становить лише 5,4%, тому цей сегмент туристичного ринку як в області, так і на території міста Івано-Франківська має значні шанси щодо зростання. Серед п'яти найбільш упізнаваних туристами фестивалів, які проводяться на території Івано-Франківської області, три проводяться саме в Івано-Франківську: Міжнародний фестиваль «Свято ковалів», Міжнародний фестиваль сучасного мистецтва Porto Franko, Міжнародний фестиваль мистецтв країн Карпатського регіону «Карпатський простір».

Із кожним роком усе більше і більше туристів подорожують із метою відвідування певних виставок, фестивалів та ярмарок. Тобто цей напрям потребує розвитку й удосконалення, щоб усе більше фестивалів виходило на міжнародний рівень. Тим більше, як уже зазначалося, в Івано-Франківська є всі шанси їх збільшити, адже це місто з надзвичайною бароковою архітектурою та цікавою історією, що, своєю чергою, сприяє розвитку івентивного (подієвого) туризму. Івано-Франківщина – відомий туристичний регіон з унікальною природою, цікавими народними традиціями, обрядами і багатою духовною культурою, коріння якої – у глибині століть.

Регіон, у якому проводяться фестивалі, набуває нового іміджу, а до розвитку його інфраструктури залучаються інвестиційні кошти, місцева громада натомість отримує нові робочі місця. Вони сприяють соціально-економічному розвитку області, популяризації потенційних туристичних

ресурсів серед населення. Крім того, проведення фестивалів є передумовою розвитку малобюджетних видів відпочинку та важливим чинником підвищення культурно-освітнього рівня населення.

Зараз перед Івано-Франківськом, як і перед іншими цивілізованими містами, стоїть дилема: необхідно підвищити матеріальний добробут населення та якість його життя і водночас зберегти та раціонально використовувати багате біорізноманіття та культурний спадок регіону. Але практика переконливо засвідчує, що фестивалі є важливими чинниками створення відповідного наукового ґрунту для національно-культурного відродження і розвитку регіону та ефективними засобами збереження його культурно-історичної спадщини та розвитку фестивального туризму.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бекнур К. Франчайзинг в Казахстане. Алмата : BookinEast, 2007. URL: <http://www.cafla.com/eventfranchising.htm> (дата звернення: 01.04.2019).
2. Бабкин А. В. Специальные виды туризма : учебное пособие. Ростов-на-Дону : Феникс, 2008. 252 с.
3. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу : навчальний посібник. Ніжин : Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя, 2010. 336 с.
4. Генкин Д. М. Массовые праздники. Москва : Просвещение, 1976. 202 с.
5. Медвідь Л. Фестивальний туризм Закарпаття: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2011. Вип. 614–615. С. 86–89.
6. Дмитришин Л. І. Просторова модель уніфікації та конкуренції в регіональному туристичному секторі. *Проблеми економіки*. 2014. № 3. С. 335–340.
7. Дмитришин Л. І. Методичні основи дослідження факторів конкурентоспроможності туристичного бізнесу в регіонах. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. Вип. 4(56). С. 112–119.
8. Лесик А. Фестивалі Карпатського регіону як чинник туристичної привабливості. *Проблеми розвитку депресивних регіонів : матеріали міжнародної наук.-практ. конф.* Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. С. 174–177.
9. Відомо, які фестивалі проводитимуть цього рік в Івано-Франківську : веб-сайт. URL: <http://pravda.if.ua/vidomo-yaki-festivali-provoditimitut-c/> (дата звернення: 01.04.2019).